

DOS COLOMS, UNA BRANCA

LLIBRET FALLA MUNICIPAL 2024

DOS COLOMS, UNA BRANCA

LLIBRET FALLA MUNICIPAL 2024

ÍNDEX

- 6 DOS COLOMS, UNA BRANCA
- 10 EQUIP DE TREBALL
- 12 EXPLICACIÓ I RELACIÓ DE LA FALLA
Josep M. Izquierdo (*Poetadelfoc*)
- 40 LA VIDA ÉS UNA ALTRA COSA
Teresa Juan
- 46 OCELL
Santiago Alba Rico
- 52 QUAN EIXIM ALS CARRERS
Neus Navarro i Gómez
- 56 ENFRONT DE LA GUERRA, SEMPRE PAU
Joan Castelló Lli

Dos coloms, una branca

Una falla construïda per Pere Baenas. Dissenyada per Escif

Dos coloms blancs, símbol de la pau. Enfrontats, símbol de la guerra. Per una branca d'olivera, símbol de la pau. Fer la guerra en nom de la pau.

La guerra s'alimenta de la dualitat. La pau s'alimenta de la unitat.

La dualitat és el model d'estructura sostingut per la major part de les societats occidentals. Construïm la realitat separant el que és del que no és. En esta polaritat assentem el nostre model de llenguatge i, en conseqüència, el nostre model de pensament. Existix la pobresa en oposició a la riquesa; la victòria, en oposició a la derrota; la força, en oposició a la debilitat; la salut, en oposició a la malaltia, i nosaltres, en oposició als altres.

La dualitat genera desequilibri, conflicte i guerra. La unitat presenta estabilitat. Dos parts poden enfrontar-se. Una sola no. Quan dos parts comprenen que pertanyen a una entitat major, apareix la unitat, l'equilibri, la pau. Tot està en tot. Potser no hi ha llum en l'ombra i soroll en el silenci? Potser no existix pobresa dins de la riquesa i malaltia en la salut? Potser no dormim tots, nosaltres i ells, davall un mateix cel? Des del prisma de l'Univers, tot és unitat.

Dos coloms. Una branca.

Proposem una falla clàssica que recupera alguns elements ornamentals, com ara les estructures laterals de suport, la monumentalitat imperant de les figures principals o el folklore vinculat a rescatar elements populars i quotidians de la nostra cultura, en este cas representat per dos coloms que aletegen en la plaça de l'Ajuntament.

Al seu torn, és una falla avantguardista i actual, no sols perquè proposem un llenguatge visual que trenca amb tot allò que s'ha vist anteriorment, sinó, sobretot, perquè apostem per un model de falla completament responsable i sostenible amb el medi ambient, que esperem que marque

un camí dins del món de les Falles. Per a l'any 2024, any en què València té el títol de Capital Verda Europea, proposem una falla que visibilitza la rellevància de les aus com a companyes de ciutat, decisives per a l'equilibri ecosistèmic i la bona salut urbana.

Dos coloms. Una branca.

Acompanyant la figura principal proposem una sèrie d'escenes amb missatges poètics i molt visuals, en les quals reivindicuem la ironia i la sàtira com a part fonamental del llenguatge universal de les falles. En elles es tracten diferents temes des del marc de l'acostament dual presentat per la figura principal.

Ens trobarem amb una històrica reina de Prússia vestida de guerrillera, una xicoteta al·lusió a la dualitat entre poder i contrapoder. També trobarem un ànec salvatge intentant parlar amb un gran ànec de goma, enfrontant ficció i realitat. Uns turistes que arriben del més enllà. Atrets, suposem, per tota eixa història de la capital verda. Per descomptat, verds són molt verds. El que no sabem és si també seran sostenibles. *Fashion victim*, ens trobem ací amb una víctima de la moda. El títol podria fer referència tant a la dona de la bossa com al cocodril amb el qual s'ha fet el complement: la polaritat entre civilització i món natural és ací el cas d'estudi. La llei de la gravetat, una poma gegant, en anglés *apple*, li va caure a este xic que caminava distret amb el seu mòbil. El progrés, esclafat per una llei científica. A propòsit del plàstic, ni tan sols les tortugues ninja se salven d'este gran tema. De nou, realitat i ficció es confronten en esta escena. Tornar al foc: què passaria si ens quedàrem sense energia? Per a què servirien els nostres mòbils d'últimíssima generació? La llum que torna a ser llum. El foc del passat contra el foc del futur. Cap de Suro és un ninot de suro que ens remet al gran fantasma de la mítica pel·lícula *Els caçafantasmes*. No ens deixem enganyar. Sembla simpàtic, però és el malvat monstre de la pantalla final. Potser cremar-lo ens convida a

pensar en nous materials més sostenibles per a construir les nostres falles. Finalment, rescatem una escena de la falla de la meditadora que mai va arribar a plantar-se en condicions i que ens sembla que té una gran càrrega simbòlica. Es tracta d'un grup de migrants botant la tanca de la *mascletà*. Una escena que, de nou, es presenta com una dualitat. Esta vegada, amb el foc com a protagonista.

A propòsit dels materials de construcció, el nostre compromís és realitzar una falla cent per cent sostenible en tota la seua traçabilitat. Ens agradaria demostrar que açò és possible i aprofitar la visibilitat que té la falla municipal per a llançar un missatge de canvi tan necessari per a la continuïtat de la nostra cultura. Per això, el repte és que tots els materials que utilitzem siguen sostenibles i ecològics.

L'estructura, les torres i l'armadura estaran realitzats amb fusta de pi i de xop. Els volums i les escenes es realitzaran amb Neops, un material ecològic certificat obtingut a partir del reciclatge de matèria orgànica, que no té cap derivat del petroli ni en la composició ni en la fabricació. Este nou material, conegut com a «suro verd», podria facilitar la transició de les falles a un model més sostenible.

Per a la pintura i els vernissos utilitzarem una pintura que presenta zero emissions de carboni tant en la composició com en la fabricació, ja que es fàbrica amb energies cent per cent renovables.

Dos coloms. Una branca.

Dos coloms blancs, símbol de la pau. Enfrontats, símbol de la guerra. Per una branca d'olivera, símbol de la pau.

Presentem una falla sostenible, arriscada i molt simbòlica. Una falla icònica, una falla universal. I sobretot, presentem una falla plena d'esperança, una crida a la pau tan necessària en els temps convulsos que vivim en estos moments.

EQUIP DE TREBALL

Direcció

Artista faller: Pere Baenas

Idea i disseny: Escif

Gabinet tècnic i digital

Producció artística, acompanyament i cura:
Brilloysabor Estudio

Assistència artística: Natalia Jiménez

Assistència poètica: Teresa Juan

Assistència tècnica: Guillermo Climent Llopis

Col·laboració en la gestió: Miguel Ángel Pérez

Escultura 3D: Dani Gómez- Gomz

Fotografia i documentació: José Bravo

Producció

Fusteria: Pere Molina, José Gómez Fonseca,
Rubén Gómez i Iván Santana

Preparació i acabats: Joaquín Díaz, José Vitoria,
Marcela Armigio, Óscar Coll, Rubén Villareal i
Ronald Álvarez

Pintura: Escif, Miguel Ángel González, Deih i
Daniel Muñoz

Escultura: Taller Pere Baenas

Logística i servicis

Transports: Grúas Rigar

Administració i màrqueting

Administració: Brilloysabor Estudio

Màrqueting i gerència: Pere Baenas

DOS COLOMS, UNA BRANCA EXPLICACIÓ I RELACIÓ DE LA FALLA

Dic les coses que venen, van,
tornen un dia, altre se'n van,
l'esperança de contraban.
V. ANDRÉS ESTELLÉS

Són els símbols per la pau
ací estos dos grans coloms,
com Picasso pintà brau,
amb traços commovedors.

«No hi ha camins per a la pau»
va dir Gandhi i és de veres,
l'únic camí sempre rau
on hi ha amor sense barreres.

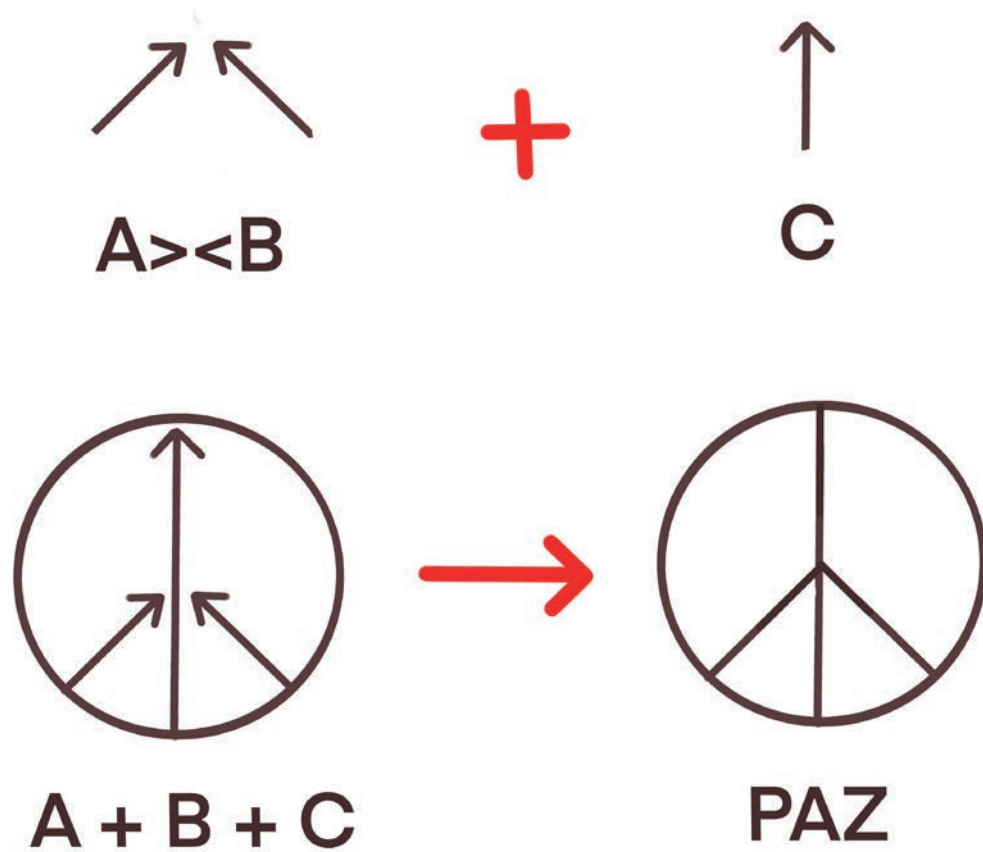
Veus la branca d'olivera
que suporten els seus becs,
per la pau sense frontera,
que el cor ompli de batecs.

No volem mai més la guerra
que al poble ompli d'horrors,
i a les desgràcies s'aferra...
d'odis massa esfereïdors.

Llegiu a Miguel d'Oriola
i els seus versos colpidors,
que va fer a la garjola...
passant fam, penes i pors.

Planteu la vida de llibres
de coneixement, valors,
que fan als homes més lliures,
més humans i molt millors.

Un poble que té memòria
ha d'aprendre la lliçó
de no repetir la història,
i a la guerra dir-li: no!

MALEÏDES GUERRES

Solo le pido a Dios,
que la guerra no me sea indiferente.
LEÓN GIECO

Guerres, maleïdes guerres,
devastant el món sencer,
lluïtes de dretes i esquerres,
sols per l'afany de poder.

La dualitat és la vara
que mesura ací, a Occident,
polaritat que aclapara
tan sagnant com foc roent.

La societat poc avança
si no canvia el pensament,
ja que es perd fins l'esperança,
quan l'odi és tan vil, cruent.

Imagina un món en pau
com Lennon fa temps va fer,
sense fronteres ni fraus
de paradisos ni inferns.

L'infern en este planeta
que anem entre tots desfent,
si no parem la desfeta
tocarà els cinc continents.

Sense cobdícies ni fam,
ni un únic Déu: el diner,
i on es sentirà este clam:
no a la guerra, volem SER!

LA GUERRA A LES PANTALLES

La pau és més que l'absència de guerra.
La pau és voluntat, és harmonia.
LAINI TAYLOR

L'home sempre ha tingut
dos cares, com la moneda,
trobes homes amb virtut
i roïns amb la sang freda.

La terra, sempre obstinada,
repetint velles batalles,
on veus la pau segrestada,
ben tranquil a les pantalles.

Els morts desfets, innocents,
embolcats entre les runes,
desgraciades, pobres gents,
«vivint» en ciutats rompudes.

Sang veiem en diferit
gràcies a molts periodistes,
treballant de dia i nit
per mostrar-nos males vistes.

No vivim, doncs, massa lluny
d'on s'està fent el desastre,
malgrat no olorar el fum
que ací no pot ofegar-te.

Israel i Palestina:
un conflicte insuportable,
i han desplaçat Ucraïna,
que és molt més noticiable.

Però és fàcil des de casa
vore-ho tot com un burgés,
t'afecta però no massa,
i seguim com si no res.

UNA FALLA SOSTENIBLE

No us penseu que parle gens en somnis.
Roís DE CORELLA

Una falla sostenible
i amable amb el medi ambient
en esta plaça és possible,
que és sempre bon referent.

Retrobem els vells costums
Canviant, però, els materials,
construint amb grans volums
falles menys perjudicials.

La *cremà* —gran espectacle—
feta així no contamina,
tornant de nou al miracle
del cartó que feu fugina.

El taller del nostre artista
aposta donant-ne exemple,
és ell el protagonista,
des de Daimús, el seu temple.

Haurien de fer-ho tots
i deixar el suro a banda
per a crear els ninots...
fets amb cura i fil per randa.

Escif fa ací la proposta
que esperem marque tendència,
no és fàcil, sabem que costa,
per les falles de València.

Tant de bo no siga un mur
per als artistes possible,
l'ofici tinga futur
i fer falles siga rendible.

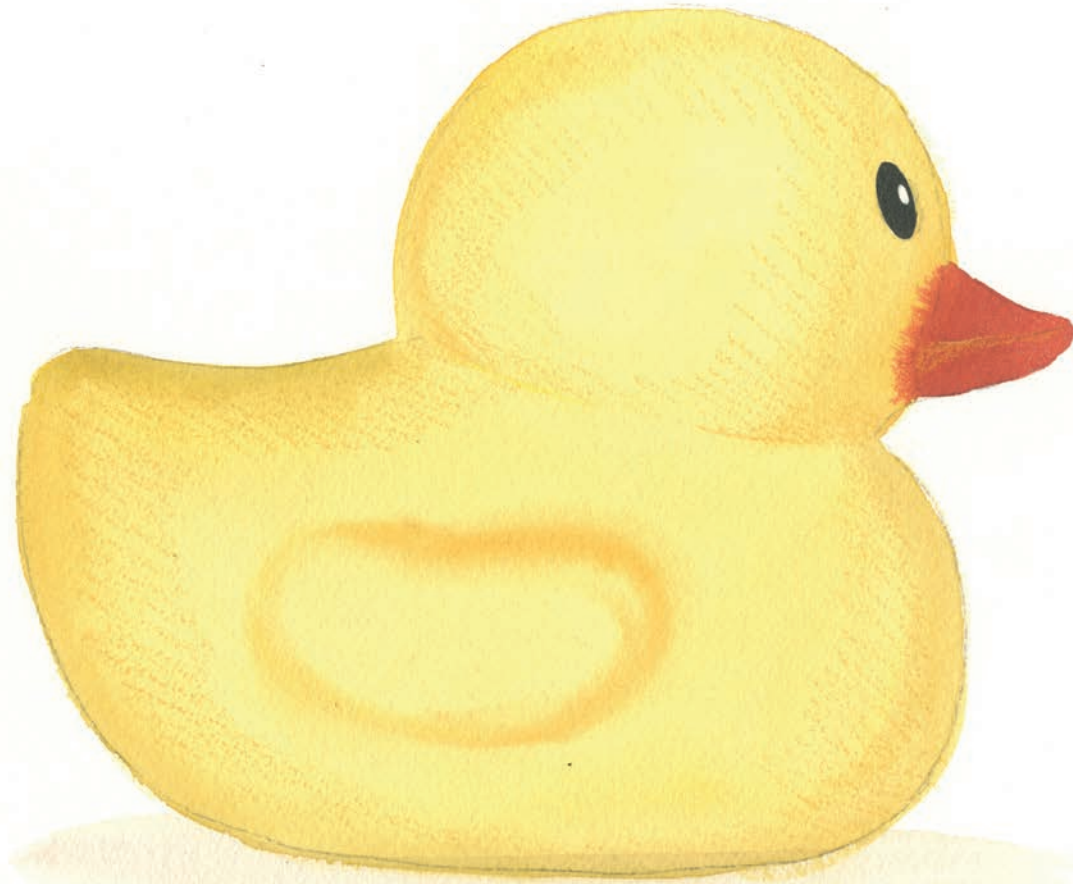
LA REINA GUERRILLERA

Esta reina fou icona
de Prússia amb gran honor
i com a guerrillera és bona,
lluitant pel poble amb valor.

Al seu temps fou coneguda
no per joies ni per robes,
si no pel seu voler i ajuda,
malgrat que va morir jove.

Front al poder oficial
i el model que el determina,
sempre es pot ser radical
amb dosis d'indisciplina.

Representa tantes dones
pioneres i valentes
que no han ostentat corones
i ens han deixat grans empremtes.

L'ÀNEC DE GOMA I EL REAL

Este ànec que és de goma
vol establir relació
amb el real —no és cap broma—
entre el somni i la ficció.

L'altre, que és prou salvatge,
també vol —li fa il·lusió—,
doncs creu que és un personatge,
i no cap figuració.

És un clàssic l'ànec groc
que hem vist en moltes banyeres,
i ací forma part del joc
riure's de certes burreres.

En un món imaginari
podrien parlar tots dos,
si canviàrem l'escenari
per un altre menys seriós.

TURISTES ALIENÍGENES

Els turistes d'altre món
semblen guiris no debades
i el seu aspecte ens confon
doncs no són d'estes contrades.

Capital verda ara som
i això atrau a moltes gents,
veient ple de gom a gom,
els carrers pels monuments.

Són més verds que una lletuga
i passejant els vorem,
no els preocupa gens l'arruga...
ni si són rars en extrem.

Agosarats, però lliures,
a la falla han arribat,
la història volen reescriure:
València els ha captivat.

FASHION VICTIM

És víctima de la moda
i això porta patiments,
dependre tant de la roba,
dels dissenys i complements.

La seua bossa és tendència
que enganxa a més de mil,
de fer seua l'exigència
que comporta el cocodril.

Voler lluir una marca
és sovint esclavitud,
i la buidor es remarca
si afecta la multitud.

El cocodril se la menja
per exagerat i gran,
i a voltes també es despenja,
si és damunt de contraban.

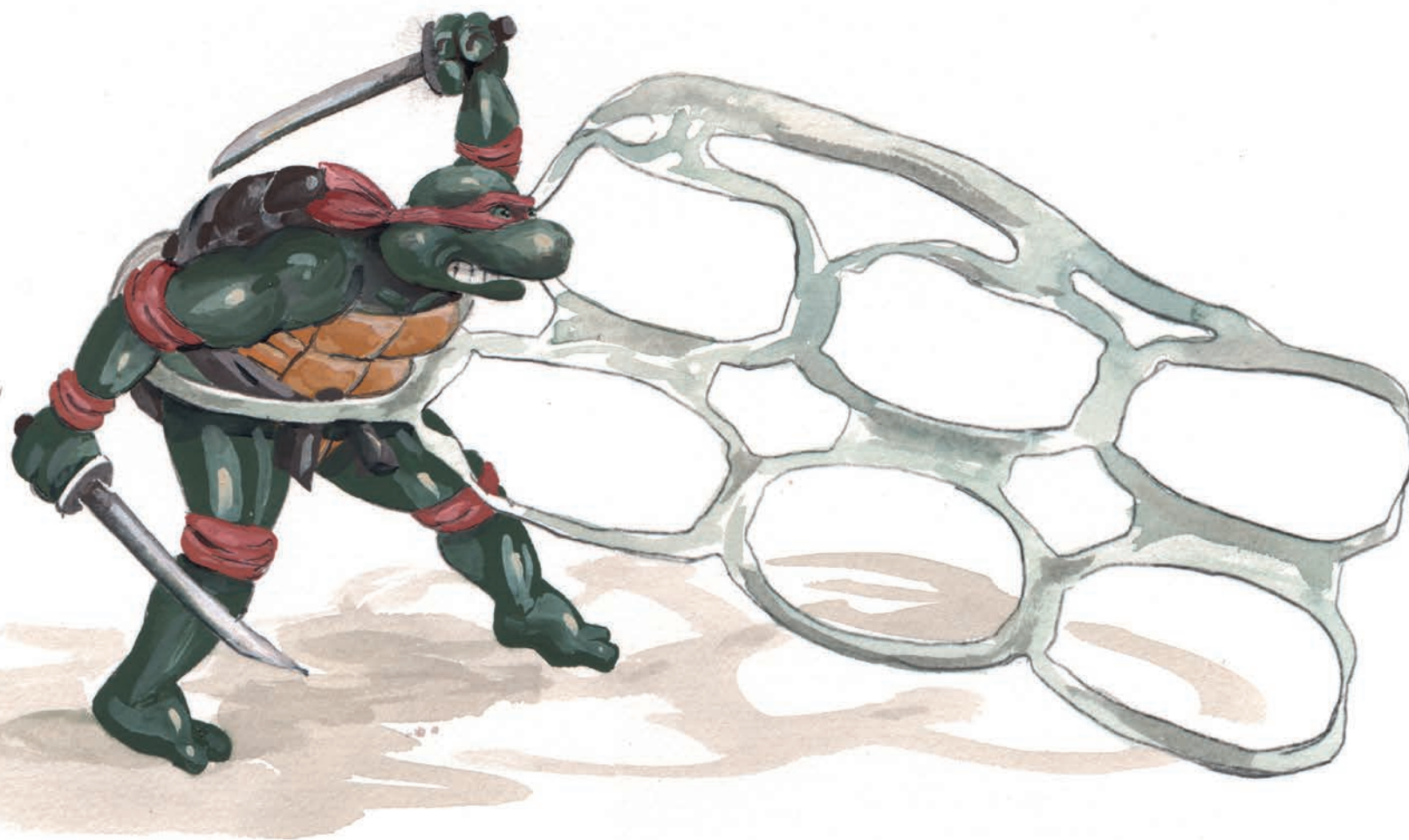
LA LLEI DE LA GRAVETAT

Els mòbils han aplegat
i hui són amb contundència,
la que a tots ens té lligats
i és sovint greu penitència.

Esta poma simbolitza
la llei de la gravetat,
que als mòbils ens esclavitza
i hui és trista realitat.

Com Newton assenyalava,
tots els cossos tenen pes,
però ningú imaginava...
que era tant el del progrés.

Viure al mòbil enganxat
no és cosa bona ni sana,
o acabaràs ben xafat...
sense sentir ni campana.

TORTUGA NINJA ECOLÒGICA

Hem volgut representar,
entre realitat i ficció,
un problema de debò
gens fàcil hui d'arreglar.

La tortuga ninja ací
disputa la gran batalla,
contra el plàstic, la deixalla,
que ens embruta el fons marí.

És una lluita feroç
la d'ella amb tanta brutícia,
i no és qüestió gens fictícia,
l'espectacle fastigós.

La tortuga és eixa gent
que lluita amb bona consciència,
per deixar en bona herència
un món net, que és tan urgent.

EN BUSCA DEL FOC

Una paràbola hem fet
amb foc i tecnologia,
que pot semblar utopia,
i molt més en este indret.

La imaginació que arriba
al futur que ací veiem,
i a voltes tampoc creiem,
si és de por l'expectativa.

Quan el mòbil se'ns esgota
quedem tristos, desvalguts,
inútils, esmaperduts...
i ens sentim com un idiota.

Ni els d'última generació
posen solució al problema,
que es ben greu i també crema,
si no canviem la visió
que ens angoixa per sistema.

NINOT DE SURO «MALVAVISCO»

Les falles es desnaturalitzen
i semblen totes igual,
tan insulses —poc critiquen—
quan era abans primordial.

El suro ha «tallat caps»
a la llista dels artistes,
damunt porta maldecaps,
i a la natura, conflictes.

L'home de «malvavisco»
amaga una doble faç,
com el suro —no cal dir-ho—,
portant nociu desenllaç.

Ens hem de posar les piles
i alternatives trobar,
amb este monstre al·lucines...
doncs és molt poc de fiar
(i el futur no es veu gens clar).

TANCA MASCLETÀ

Esta escena rescatada
conté un missatge ben fort,
veus migrants botant la tanca,
però açò no és cap record.

Van buscant poder menjar
i s'han trobat esta festa,
el seu futur no és gens clar
després de viure una gesta.

El foc és protagonista
amb els coets tan cridaners,
i als emigrants els conquista,
enyorant antics plaers.

Deixem doncs la hipocresia
que s'escampa pels carrers,
tinguem un poc d'empatia,
amb el seu present advers.

EL POETA DIU ADÉU

Buscant la pau,
buscant a Déu...
Al vent del món.
RAIMON

Els coloms volen al vent
com símbols de llibertat,
des d'ací, l'Ajuntament,
van buscant felicitat.

Hi ha persones que no tenen
ni el bàsic per subsistir,
amb injustícies que cremen
i a la fi els fan sucumbir.

És el món contradictori
que ací hem volgut criticar,
en la falla del Consistori,
que és emblema popular.

La pau al món ens preocupa,
és l'emergència costant,
que amb l'odi es desenvolupa
i hui estan normalitzant.

No més guerres ni violència.
És un missatge molt clar
de les falles de València...
si volem el món salvar.

El poeta s'acomiada
i acaba l'explicació,
d'esta falla tan nostrada,
que ha versat amb emoció.

Josep M. Izquierdo
Poetadelfoc
Falles de 2024

La vida és una altra cosa

Teresa Juan

Com podria (sorprenguem-nos) algun món dubtar, durant
eixe concret dolç terrible
instant que tarda a desaparèixer
(allí: la vas vore?) l'estrela més fugaç,
que tota l'enorme creació pot ser menys
incalculable que un simple bes.

E. E. CUMMINGS

La vida és una altra cosa. La simplicitat és senzilla, no admet ni complicacions ni dificultats. A vegades les coses més senzilles són les més essencials, a vegades fins i tot les coses més senzilles són les més sorprenents, ja que sol coincidir que es tracta d'allò a què ens havíem acostumat i, per tant, naturalitzat amb oblit, és a dir, allò a què en el nostre fragor diari, tan distret i sincopat, ens havíem desacostumat perquè, en vore-ho tan seré i tan complet, ens sorprén. En el desaparegut mural d'Escif a València *La vida és una altra cosa*, una mà subjectava un mòbil la pantalla del qual revelava eixa mateixa frase. Un potent record en el nostre quotidià estrés i egocentrisme que s'erigia amb majúscula visibilitat en la gran via de Ferran el Catòlic. És fàcil: la vida és una altra cosa i en llegir-ho un torrent de senzillesa ens recorda que la mà és més procliu a la tendresa, a la sustentació, a donar-se, i que això que passa ací dins, en eixe endins simulat que relata sobre un fora llunyà i no tan llunyà, en eixe dispositiu que veiem en un *scroll* infinit, capa sobre capa, no és la vida, perquè la vida, si és, és l'altre. I què és l'altre? L'altre és el poema. Els teuladins són l'altre: «la chiquilleria del aire», com va escriure Miguel Hernández, el joc. La pau és l'altre i el que ens competix. Els que salten són l'altre. Un arbre és l'altre. La muntanya i un cos que batega a prop són l'altre. La trobada exterior entre els iguals que es miren és l'altre. Fent un exercici de supressió de la dualitat, com en *Dos coloms, una branca*, allò que és l'altre, és a dir l'alternatiu, aquelles coses que són i componen l'altre, el diferent, les alteritats, estan relacionades també amb el que és addicional a la nostra mirada dirigida, a la nostra vista delimitada, estan connectades amb el que és capaç de

completar o d'ampliar, de multiplicar i fer plural i polisèmic el sentit de les coses. I el sentit de les coses, ens intenta recordar Escif, pot ser que sovint recolze en la senzillesa. Calor, una fulla, una branca, una ombra, el pa, vore's hui. Pot ser que eixes altres coses apunten sobretot al tret que queda constant i en silenci, al batec assumit dels dies que en el nostre esdevindre és tan segur, i que potser en un altre esdevindre, no tan llunyà ni tan diferent, està en perill. Ser conscient d'això també ens fa voler que la nostra valuosa legitimitat siga també per als altres. Pot semblar-nos que les coses que són altres ens revelen alguna cosa que és nova, però no és en eixe territori de la novetat, tan complex i actual i veloç, no és en l'avantguarda extractivista, en la innovació o l'originalitat, on succeïx l'exercici d'Escif, en *La vida és una altra cosa* la vida és certament el diferent, perquè el que s'emfatitza és l'insòlit, és a dir l'essencial que queda, sobretot, vetlat, que, de tan segur, aparquem entre banalitats a què una estructura i un sistema ens espenta, i que ara se'ns mostra tan real i tan sencer, a nosaltres a les quals apel·la en la nostra singularitat humana. Esta maniobra de detecció del pressentiment no és difícil, és sobretot senzilla pel que se'ns evidencia, però exigix una pràctica de busseig. La posada a la disposició de l'insòlit és el fer d'este artista, des del seu esmentat mural fins a la peça més xicoteta. En l'obra d'Escif no existix una velocitat per capturar l'última cosa que emergix, o el tret més representatiu, el més noticiable, és sobretot un exercici a contratemps on es construeix per subratllar allò que és inaudit. I això tan sorprenent no és fugaç ni fascinant, sinó que és allò que apel·la a la gran col·laboració, a les correspondències. Un cor i un cor. Uns ulls i uns ulls. Un vore's, un reconèixer-se. L'artista se submergeix en una valenta aproximació de lentituds per a prendre el pols a allò que subjau a la vida —eixa altra cosa, eixes altres coses— i que, per la seua qualitat subterrània i rítmica, és capaç de definir davant ulls singulars allò que pot semblar-nos essencial a nosaltres, les que veiem i mirem, les que ens veiem i ens mirem, despullades de l'espectacular, ens sentim apel·lades i davant això, siga el gest de la grandària que siga, ens percebem en nuesa, honestes, senceres.

I és en eixa sincronia on Escif elabora la seua pràctica artística, destacant el poètic, un acte mínim amb una significació màxima, un moment íntim el sentit del qual està edificat des de la individualitat de les que el reben de manera col·lectiva i corresponent. És eixir-se del focus cedint al vagareig i en eixe deambular, coincidir. En el seu fer aparentment senzill, visualment senzill, l'artista assumix el seu treball des de la detecció i la traducció o, més prompte, este troba i posa en mans de totes, en un acte no sols de creació individual sinó també de devolució i de posada a la disposició del propi, allò que és nostre o ens pertany com a humanes però havíem oblidat per a totes, després d'un profund exercici de destil·lació que es tradueix en la posada, en l'execució d'un accent, i des del qual s'arriba, traspassant i evocant després, una altra vegada i de nou a la senzillesa. Eixes altres coses, l'ara amb tot l'altre.

En este fer no està exclòs el joc, perquè en esta tasca de la senzillesa està també la recuperació del component lúdic que des de la seua adultesa no es nega ni ens nega a cap de nosaltres. També ens llança des del seu joc i la seua poesia la pregunta «on i com estem mirant?».

Resulta impossible no destacar del treball d'Escif la seua marcada identitat poètica, que s'erigix com un dels trets representatius de la seua obra i que consistix precisament en eixe posicionament on paraula i imatge componen un mateix poema dialogat. És per això que el seu fer també s'estructura des de la poesia com a rebel·lió, ja que és el seu lloc natural, perquè en esta celeritat universal l'artista atorga a la paraula en si mateixa un espai de rellevància i reflexió. La paraula és un verb lent i d'evident subtilesa que en les seues peces pren un lloc primordial, tant a nivell escrit com a nivell reflexiu, perquè cada peça no sols dialoga amb el seu entorn o des de la seua literatura, sinó que destaca també la rellevància d'un fet que té a vore amb el llenguatge: nomenar. Així, les obres d'Escif sempre es completen amb el seu títol, amb un text associat a estes, o amb alguna paraula escrita o pintada. És ací on s'evidencia que el poema i, per

tant, la paraula, adquireixen rellevància fonamental, ja que nomenen i emfatitzen, situen per tant, sense oblidar mai la seua escala humana polisèmica i dialogant a què també s'adscriu el poema que les mateixes obres vertebraren en si mateixes. Això amplia i sosté el sentit de les coses en el seu diàleg amb els entorns físics, del llenguatge i de la poesia.

I així és, la vida és una altra cosa en el constant abordar d'Escif, on ens convida a mirar d'una altra manera, més despullats de la dualitat, més centrats en la troballa, independentment de la seua grandària o de la universalitat de la seua esfera, d'allò que va ser en una paret de València, dos coloms, una branca. Una pau. Un núvol. Motius per a viure. Com escriu el poeta Mahmud Darwix, «sobre esta terra hi ha motius per a viure: / els titubejos de l'abril, / l'olor del pa a l'albada». La vida també és això, la vida també és allò que és cosa diferent de la que es creu o de la que es pensa i que està connectat amb allò que, de sobte, ens resulta inesperat, fins i tot amb allò que de tan llunyà descobrim tan sols que sobretot és profund i, per tant, agitat i compost d'arrels, perquè a simple vista no ho aconseguim identificar i en la seua radicalitat nua ens diu: això que veus és el pols senzill. Des d'ací opera l'obra Escif, en l'olor del pa, en el camp de busseig, en l'incalculable que ens colpeja, localitzant on es produïx un desvetlament d'una realitat senzilla que, a causa de la seua simplicitat, ha sigut oblidada en el nostre joc, apellant no sols a la pluralitat o la col·lectivitat, sinó a cadascuna de nosaltres en singular, a cadascuna de nosaltres en particular.

Coloms. Olivera.

Un simple bes.

Ocell

Santiago Alba Rico

Les paraules *ocell* i *au* no sempre designen el mateix objecte, i això acaba determinant concepcions incompatibles de la literatura i de la humanitat. És esta una diferenciació que s'ha traslladat a la nostra relació amb els ocells en general, que imaginem menuts, tendres, sociables, assequibles, tangibles, mentre que les aus, l'origen llatí de les quals remet al fet mateix de volar, ens les representem grans, remotes i inassolibles. Ocells són el teuladí, el verderol, el carboner, la merla, el colom, la calandra, mentre que l'àguila, símbol dels imperis, és una «au majestuosa». Ocells són les criatures de sant Francesc i els que va convocar i reunir sant Antoni perquè no devoraren el sembrat; i aquells bulliciosos el llenguatge dels quals parlava Salomó; ocells són, per descomptat, el rossinyol i l'alosa sobre els quals Romeo i Julieta, espantats davant la idea de separar-se, discuteixen en l'acte III de l'escena 5 de l'obra de Shakespeare. Ens imaginem les aus volant i els ocells posant-se. Encara que el falciot comú pot passar deu mesos a l'any en l'aire, la característica pròpia dels ocells, no s'oblida, és posar-se i no volar. Per a posar-se, clar, han d'haver volat i han de tornar a volar, però es defineixen com a ocells en l'acte de posar-se, mentre que les aus ho fan en l'acte de volar: l'«àguila majestuosa», per exemple, no es posa; només la veiem —i sempre la imaginem— en el moment de precipitar-se sobre la presa; únicament descendix de les seues abstractes altures, en efecte, per a arrabassar de manera fulminant una víctima i reprendre sense detindre's el vol. Cal donar a esta diferència la importància que mereix. Els ocells, teuladins tots en la nostra memòria, ens agraden perquè es posen; perquè semblen més lliures quan es posen que quan volen; perquè en posar-se posen amb ells la volatilitat angixant dels humans.

Svetlana, una dona ucraïnesa que va aconseguir fugir dels bombardejos, deia a la seua arribada a Polònia: «Ens espantàvem fins dels ocells. Pensàvem que eren avions russos». Els avions no són ocells, amiga Svetlana; els avions són aus, com el seu propi nom indica. Les aus s'han apoderat

del cel i expulsat els ocells. És una altra gran derrota humana. Leonardo da Vinci, expert en poliorcètica, va somiar moltes vegades amb una humanitat voladora, però no se li va ocórrer mai, no obstant això, inventar una au assassina al servici de la guerra. Va dissenyar, sí, alguns artefactes alats pensant en la possibilitat —segons ell mateix va escriure— d'arreglar neu de les muntanyes a fi d'escampar-la pel món i temperar la calor de l'estiu. Marcel Proust, quatre-cents anys després, testimoni del naixement de l'aviació, també pensava ingènuament en els ocells en veure volar per damunt de París els primers aeroplans: eren «els ulls de la humanitat» que, en contemplar el món des de les altures, el constituïen en una «meravella», un objecte —literalment— digne de ser mirat. Ara bé, de seguida els avions van deixar de ser ocells i es convertiren en aus, com si mirar cap avall, en lloc de tornar amable el món, imposara com més apetible el desig irresistible de destruir-lo. El Déu de la Bíblia ho intentà diverses vegades, anticipant el foc que els homes, substituint-lo en el cel, van fer caure sobre Gernika, Dresden, Hiroshima, Bagdad i un llarg etcètera que encara continua plovent sobre ciutats i barris. Moltes vegades, des de 1927, s'intentaren prohibir els bombardejos aeris, però el mateix tribunal de Nuremberg, que va condemnar els *lager* i la guerra («començar una guerra és el crim internacional suprem»), va haver d'acceptar l'ús criminal de l'aviació com una «pràctica consuetudinària» general, i això de manera que hem acabat assumint, sense que la nostra imaginació s'estremisca, esta espècie de fenomen meteorològic que suspèn de fet la presumpció d'innocència, autoritza les execucions extrajudicials i tracta el cos humà com si fora des del principi només un residu. Els avions no es prenen ni tan sols el treball de deshumanitzar les seues víctimes; ni tan sols de mirar-les, com somiava Proust; les mira de tal manera que l'acte mateix de mirar-les les fa desaparèixer del món.

No eren ocells cantadors, amiga Svetlana, sinó aus canores amb un terrible missatge en el ventre. Les aus majestuosos, per desgràcia, s'han imposat als banals teuladins posats en els nostres estenedors. Torne a l'abat Virila, al qual el breu

cant d'un rossinyol va mantindre en suspens tres-cents anys. Però si es va quedar pres en eixe refilet, no ho oblidem, va ser justament perquè no contenia cap missatge per a ell. Perquè no intentava dir-li res. Perquè es limitava a dir-se a si mateix. El miracle era el seu cant, no l'anell. Hi ha un vell proverbi xinès que m'agrada molt. És este: «un ocell no canta perquè tinga la resposta d'alguna cosa, canta perquè té un cant». Compte amb els que no es posen mai. Compte amb els que tenen respostes per a tot. Hi ha preguntes que ni tan sols s'han de fer. El que té un cant no ens demana que l'escoltem; demana senzillament que el deixem cantar.

Dels ocells, el teuladí; de les aus, la pocatraça gallina de corral.

Una altra versió d'este text es pot llegir en el llibre *Catorce palabras para después del capitalismo* de Santiago Alba Rico, publicat per l'editorial CTXT.

Quan eixim als carrers

Neus Navarro i Gómez
Periodista i fallera

Narrava fa uns anys el periodista Francisco Pérez Puche en les pàgines del diari *Las Provincias* com desenes de persones es van ajuntar pel carrer de les Barques de València aquell dissabte 12 de juliol de 1997. Clamava aquella ciutat nostra pel jove regidor del País Basc Miguel Ángel Blanco, a qui la banda terrorista ETA finalment va assassinar. Parla la seua crònica, que rememora la primera escrita 25 anys abans, dels «rius de gent» concentrats davant l'Ajuntament de la ciutat; i les fotografies de Juanjo Monzó mostren una plaça a vessar de ciutadans al voltant d'un gran llaç blau, símbol acceptat per a fer tangible l'anomenat esperit d'Ermua.

En eixa mateixa plaça s'alçarà com cada 15 de març la pròxima falla de tots els valencians. I enguany la ciutadania tornarà a conversar amb la pau, aquella que defensaven tants i tants manifestants en 1997. Seran dos coloms, i no un llaç blau, els que dibuixaran un missatge molt clar en la icònica fotografia de l'esplanada més representativa de València. I des d'on s'ubicaran, privilegiat indret, es pot albirar el carrer de Xàtiva, per on vint-i-un anys arrere milers de valencians i valencianes caminaren cridant aquell rotund missatge del «No a la guerra». Era el 22 de març de 2003, dies després d'haver acomiadat la festa veient cremar en flames les *Bandes* que Agustín Villanueva, Alejandro Santaaulalia i Jordi Ballester van plantar a la plaça. D'aquell moment explica el relat d'*El País* que la immensa majoria dels congregats marxava en silenci «arropada por cartels y adhesivos» on es podia llegir aquell text tintat en roig que es va convertir en emblema. Suplicava la ciutat contra aquella tragèdia en l'Iraq i no eren quatre gats: 200.000 persones segons els organitzadors, 30.000 segons la Delegació del Govern. Recorde aquella manifestació perquè plovia i quasi no podíem avançar per la plaça de Sant Agustí. Hi havia set de pau, malgrat la llunyania, la incertesa i la desinformació inherent a una època que, recordem, no era ni de bon tros com és esta en què hiperventilem per l'allau de dades que rebem —sense saber quasi gestionar— cada dia.

La cua de la marxa s'allunyava a poc a poc de l'Estació del Nord quan la primera pancarta estava a tocar el pont de Calatrava cap a l'Albereda. En aquella vesprada de primavera en la plaça de Saragossa, ja creuant el llit del Túria, assegura el cronista que al pas dels manifestants sonava «Solo le pido a Dios / que la guerra no me sea indiferente. / Es un monstruo grande y pisa fuerte / toda la pobre inocencia de la gente». Com és la vida d'atzarosa que vint anys després l'autor de la cançó, León Gieco, ha tornat a ser notícia per demanar l'alliberament del seu nebot en Gaza i una eixida pacífica per al conflicte d'Israel i Hamàs. Perquè la guerra, en la seua crueltat, extensió i dolor més absolut, sembla que no s'acaba mai. Per això al gener d'este 2024, per última vegada, però no per primera, centenars de persones van eixir als carrers del centre històric en una multitudinària manifestació en defensa del poble palestí. Amb banderes onejant en la plaça de la Mare de Déu, de nou es cridava «pau» a les places de la nostra València. Els organitzadors afirmaven que «el carrer es mobilitza i crida ja n'hi ha prou»... I de nou, la ciutat anava buscant la calma d'eixos coloms blancs que es barallen pel ramell d'olivera que porten al bec.

Pau en Palestina, però també pau en Ucraïna... Dos anys abans, el 2022 —i atemorits encara per l'amenaça de la mascareta que la ja mítica meditadora es va posar abans que ningú— de nou la ciutat havia fet seua la paraula *pau* per a protestar per la invasió russa d'Ucraïna. Havien escrit «No volem la guerra, som gent de pau» en les pancartes que pregaven per la fi d'un conflicte que, ara sí, tocava a les portes d'Europa. De nou. Molts anys després, mostrant-nos famílies com les nostres, vestides com nosaltres, com tu que m'estàs llegint, per l'andana d'una estació plena de viatgers infeliços, tristos, espantats, arrossegant una maleta carregada d'insuficients records per a buscar refugi, i consol, per a entendre «per què» la guerra.

En la nostra història recent hi ha hagut moltes demostracions de la força solidària dels valencians. D'eixa

tendresa entre pobles que encoratja el cor de la ciutat i que l'anima a implicar-se, a cridar ben fort, a tenyir-se les mans de blanc i a exigir la pau. En els seus carrers més cèntrics, que voregen la màgica ubicació de la falla municipal, ha passejat la força d'una ciutadania que només entén la pólvora si s'utilitza per a dibuixar palmeres al cel, en què el tro sols ens representa si porta per cognom «de bac».

Defensa Escif, coautor de la falla municipal juntament amb l'artista Pere Baenas, que «només la pau és el camí». Que el missatge més important que vol transmetre la falla que porta per lema *Dos coloms, una branca* és que l'única eixida a la confrontació i a la guerra és entendre que «si l'altre perd, tu perds, que si l'altre guanya, tu guanyes».

Ara la falla passarà del taller, on amb amor i respecte l'han anat construint els seus artífexs, a la plaça. I allà la ciutat de València la farà seua a partir del 16 de març, envoltant-la, estimant-la o criticant-la, i anhelant la seua *cremà* en l'eterna purificació del foc la nit de Sant Josep.

Efímer serà l'esforç de contar-los als valencians que la pau és el camí, siga on siga, però etern serà el llegat. Dos coloms, recorden quan isquen al carrer. I una branca d'olivera pel mig.

Enfront de la guerra, sempre pau

Joan Castelló Lli
Periodista. Associació d'Estudis Fallers

Les falles no són insensibles a la realitat social. Amb les seues esmolades crítiques, les falles han sigut, des del minut u de la seua existència, empàtiques per a denunciar les desigualtats socials, els costums passats de moda, la corrupció i la ineptitud dels polítics de torn, la moralitat que impedit reconéixer nous drets socials i totes aquelles convencions desfasades que posen entrebancs a la modernitat i el progrés de la societat.

Eixa mirada satírica de les falles no s'ha centrat exclusivament en la societat valenciana. També ha posat el dit en la nafra dels greus problemes internacionals, com ara l'emergència climàtica, la contaminació o la fam, i amb molta més raó quan, a més, han tingut una repercussió directa en Espanya o en la nostra terra.

Encara que no sempre de manera majoritària, les falles també han alçat la veu contra les guerres, amb les seues inseparables conseqüències de destrucció, carrera armamentista, crisi econòmica i empobriment de les classes populars, que són les grans damnificades de qualsevol conflicte armat.

No és d'estranyar que, avançada ja la tercera dècada del segle XXI, la falla més representativa de la ciutat de València, la de la plaça de l'Ajuntament, es posicione enguany obertament per la pau, però no com una cosa impostada, com un postureig més, sinó denunciant a més aquells que s'apropien de la pau per a justificar la guerra.

Este posicionament de la falla municipal cobra una rellevant actualitat amb dos guerres actuals amb ressò mundial: la invasió d'Ucraïna per part de l'exèrcit rus, en una actuació amb tints imperialistes impulsada pel president Vladímir Putin, i més recentment la guerra a Gaza, iniciada pels atacs de grups armats vinculats a Hamas i el Gihad Islàmic contra Israel, inclosos atemptats indiscriminats contra diversos quibuts en els quals van morir centenars de persones.

Estos atacs terroristes indiscriminats no justifiquen de cap manera la reacció d'Israel, que, saltant-se les convencions internacionals en matèria de guerra, ha atacat la població

civil obligant-la a un èxode suïcida, ha destruït escoles i hospitals amb persones refugiades a l'interior (inclosos milers i milers de xiquets i dones) i ha impedit l'entrada d'ajuda humanitària dirigida al poble gazià, rebent per això denúncies per pràctiques genocides.

La temàtica de la guerra ha estat molt present en la història de les Falles, perquè ha sigut un contingut recurrent des dels inicis de la festa, com confirma el fet que una de les primeres referències fora la conflictiva relació que va mantindre Espanya amb el Marroc des de mitjan segle XIX fins a les primeres dècades del segle XX.

Podem citar-ne com a exemple diverses falles de 1860, com la de la plaça de l'Almodí, que representava un campament moro bombardejat per l'esquadra espanyola, o la de la plaça de Mossén Sorell, amb un africà enarborant una amenaçadora simitarra. Tres dècades després, la falla del carrer dels Trinitaris de 1894 tornava a incidir sobre este mateix tema: el seu protagonista era el general Martínez Campos, un dels protagonistes de la guerra amb el Marroc, que acceptava una bossa de diners oferida per un moro, mentre que un altre marroquí ridiculitzava el militar espanyol per estar fent el mico.

En les últimes dècades del segle XIX no van faltar referències a la guerra francoprussiana, amb dos dels seus principals protagonistes: l'emperador Guillem i Napoleó, que apareixien en la falla del carrer de les Carabasses de 1871. En eixe mateix emplaçament, però en la falla de 1875, s'alludia a la guerra civil espanyola de 1872-1876, amb un panteó en el qual s'havia enterrat el partit carlista.

No obstant això, la gran protagonista de l'última dècada del segle XIX va ser la guerra de Cuba, que a més va ser el motiu últim pel qual es van suspendre les Falles de 1896. El 8 de març d'eixe any, les autoritats van prohibir al Partit Republicà de Blasco Ibáñez celebrar un míting sobre el desenvolupament del conflicte a l'illa del Carib. Els convocants van fer cas omís d'este veto i van intentar entrar per la força en la plaça de bous, lloc triat per al míting, la qual

cosa va originar una sèrie de disturbis i desordres públics que van culminar amb la mort d'un guàrdia civil, el processament de Blasco Ibáñez i la suspensió de les Falles de 1896.

Les comissions van repetir en 1897 la temàtica presentada un any abans, la majoria d'estes (set de les onze falles plantades) dedicades a la guerra de Cuba, un país que apareixia representat per un llibrell (*cuba*, en castellà) i *mambises* (els partidaris de la insurrecció cubana contra Espanya), com es pot vore en l'esbós de la falla de la plaça de l'Arbre de 1897.

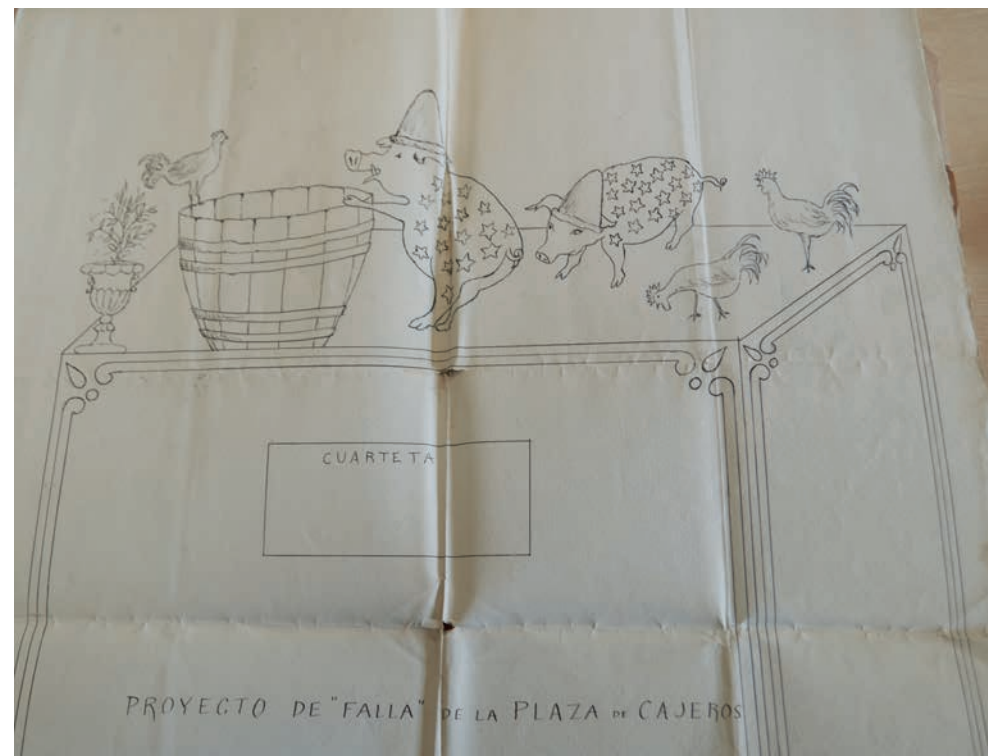

Esbós de la falla de la plaça de l'Arbre de 1897.

El primer premi de 1897 va ser per a la falla de la plaça de la Pilota: un porc vestit d'etiqueta (amb els pantalons de ratlles, imitant la bandera americana) i lligat a un pal alçat sobre una pira de llenya, com si es tractara d'un acte de fe de la temuda Inquisició, en el qual el poble espanyol «condemnava al foc el porc americà». Un altre exemple va ser el de la falla de la plaça dels Caixers: un llibrell envoltat d'uns porcs amb la pell plena d'estreles que intentaven ficar el morro en el recipient.

Esbós de la falla de la plaça de la Pilota de 1897.

Esbós de la falla de la plaça dels Caixers de 1897.

En els anys següents, les falles van continuar insistint en el mateix tema, centrant-se no sols en els efectes devastadors sobre l'economia i l'interessat humanitarisme dels ianquis, sinó qualificant també els polítics espanyols de «vendepatrias», com reflectia la falla de la plaça de la Pertusa de 1900.

Continguts similars tenien també les falles del carrer de Gràcia de 1908 i de la plaça de Mossén Sorell de 1911. Igualment, mereix destacar-se la falla de la plaça dels Porxets de 1915 sobre la neutralitat espanyola en la Primera Guerra Mundial.

Després de la insurrecció militar de 1936 contra la Segona República i la consegüent guerra civil (1936-1939), les falles van patir una nova suspensió el març de 1937. Els quatre projectes aprovats mesos abans per a construir unes falles

antifeixistes (*La catedral*, *La balança del món*, *El betlem d'enguany* i *Coses d'ara*, amb caricatures de personatges dictatorials com ara Franco, Queipo de Llano, Hitler i Mussolini) no van poder plantar-se davant l'amenaça de l'exèrcit sublevat de bombardejar la ciutat, encara que es va realitzar una exposició en la Llotja, organitzada per l'Aliança d'Intel·lectuals per a la Defensa de la Cultura i del Sindicat de Professionals Liberals (CNT), amb els ninots més representatius d'eixes falles.

Portada de la revista *Ahora* amb ninots de les falles antifeixistes de 1937.

Durant el franquisme trobem de nou referències a la guerra en els lemes d'algunes falles, encara que, això sí, més edulcorats i alludint sempre a enemics, modes o ideologies contràries als interessos polítics del règim. Com a exemple servisquen estes dos falles: *Guerra als invasors* (Plaça del Doctor Collado, 1949) i *Guerra freda* (Reina - Pau - Sant Vicent, 1959), totes dos realitzades pels germans Fontelles.

A les darreries del franquisme i en els primers anys de democràcia van tornar els posicionaments antibel·licistes, com la defensa de l'ideari hippy de *Fes l'amor i no la guerra*, d'Alfredo Ruiz (Plaça del Pilar, 1974), i *Les batalles*, de Vicent Agulleiro (Na Jordana, 1981), amb una espectacular hidra de tres caps que representava les lluites quotidianes de l'ésser humà.

Dos propostes més de temàtica bèl·lica d'esta època van tindre com a autor l'artista Vicent Almela Caballé: *El joc de la guerra* (Espartero, 1986), amb referències a l'imminent referèndum sobre l'entrada d'Espanya en l'OTAN, i *Guerres* (Serrans - Plaça dels Furs, 1989), un recorregut per les batalles més importants desplegades al món, des de la prehistòria fins a la denominada guerra de les galàxies o sistema de defensa antimíssils amb armes espacials impulsat per Ronald Reagan en la dècada dels huitanta del segle xx. Així mateix, comptabilitzem un projecte del borrianenc Santiago Soro: *Històries de guerres i pau* (Plaça de la Mercé, 1988), també amb referència a la guerra de les galàxies.

El joc de la guerra, de Vicent Almela (Falla Espartero - Ramón y Cajal, 1986)

El dia d'abans, de Julio Monterrubio (Falla Convent de Jerusalem, 1986).

Destacable va ser també la proposta *El dia d'abans*, de Julio Monterrubio (Convent de Jerusalem, 1986), amb Iuri Andrópov (llavors president de l'URSS) i Ronald Reagan (el president dels Estats Units) muntats en sengles saures i escenificant una confrontació de blocs ideològics (el comunisme i el capitalisme) que estava a punt de provocar una explosió letal amb el llançament de míssils que podien acabar amb la humanitat.

D'altra banda, l'amenaça d'una guerra nuclear era la tesi de la falla *Mutacions*, de Manolo Martín amb guió de l'humorista gràfic Ortifus (Na Jordana, 2000), en la qual s'alertava de les alteracions transgèniques que podria patir la humanitat si arribava a produir-se una explosió pel llançament d'ogives nuclears, un material bèl·lic de destrucció massiva.

Mutacions, de Manolo Martín amb guió de l'humorista gràfic Ortifus (Falla Na Jordana, 2000).

La batalla dels colors, de Vicent Martínez Aparisi amb disseny de Carlos Corredera (Falla Malva-rosa - Ponz - Cavite, 2010).

Tanquem este repàs històric de falles de contingut bel·licista amb *La batalla dels colors*, de Vicent Martínez Aparisi amb disseny de Carlos Corredera (Malva-rosa - Ponz - Cavite, 2010), una crítica a la confrontació entre partits polítics i a la corrupció, i al mateix temps un al·legat pacifista i antimilitarista, amb referències explícites a la revolució dels clavells que l'abril de 1974 va posar fi a la dictadura portuguesa (1968-1974), amb clavells en el canó del fusell del soldat que s'erigia com a cos central de la falla.

Amb este teló de fons de les guerres del segle XXI, la temàtica emprada per la falla municipal de 2024, la confrontació del disseny de pau davant la realitat de la guerra, s'ha convertit en una declaració militant a favor d'una pau sense concessions quan encara estan oberts conflictes bèl·lics a Ucraïna i Gaza, amb una possibilitat real que este últim s'estenga també per altres països del Pròxim Orient.

© Dels textos: els autors
© De les il·lustracions: Escif
© De les fotografies de la falla al taller: José Bravo
© De les fotografies dels articles: els autors
© De l'edició: Ajuntament de València. Regidoria de Falles

Edita: Ajuntament de València. Regidoria de Falles
Coordinació: Gil Manuel Hernández, Teresa Juan i Josep Lluís Marín

Maquetació i disseny: Félix Fernández B. LA IMPRENTA CG

Depòsit legal: V-743-2020

Les opinions expressades en els textos són exclusivament dels autors.
Es permet la reproducció si se n'esmenta la procedència.

**AJUNTAMENT
DE VALÈNCIA**

